

**Komisija za ocjenu i odbranu doktorske disertacije
„Institut nužne odbrane u bosanskohercegovačkom i uporednom zakonodavstvu i
praksi“
kandidatkinje mr. Sunčice Hajdarović**

**Vijeće doktorskog studija Evropskog prava
Pravni fakultet
Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru**

Na osnovu prijedloga Vijeća doktorskog studija Evropskog prava, a na osnovu člana 36. stav 2. Pravila studiranja na III ciklusu i sticanja zvanja doktora nauka na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Senat Univerziteta je na svojoj 113. sjednici održanoj dana 25. 2. 2021. godine, donio Odluku broj 101-618/21 od 25.2.2021. godine o imenovanju komisije za ocjenu i odbranu doktorske disertacije „**Institut nužne odbrane u bosanskohercegovačkom i uporednom zakonodavstvu i praksi**“, kandidatkinje mr. Sunčice Hajdarović na doktorskome studiju Evropskog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, u sljedećem sastavu:

1. **Prof. dr. Hajrija Sijerčić - Čolić**, redovna profesorica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, izbor na predmete Krivično procesno pravo I i Krivično procesno pravo II, , predsjednica Komisije
2. **Prof. dr. Zvonimir Tomić**, profesor emeritus na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, izbor na oblast Krivično pravo, član Komisije i mentor
3. **Prof. dr. Borislav Petrović**, redovni profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, izbor na oblast Krivično pravo, član Komisije
4. **Prof. dr. Denis Pajić**, vanredni profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, izbor na oblast Krivično pravo i Krivično procesno pravo, rezervni član Komisije

Nakon pregleda dostavljene prijave za ocjenu doktorske disertacije i radne verzije doktorske disertacije, Komisija podnosi Vijeću doktorskog studija Evropskog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, sljedeći zajednički

IZVJEŠTAJ
o ocjeni doktorske disertacije
„Institut nužne odbrane u bosanskohercegovačkom i uporednom zakonodavstvu i
praksi“
kandidatkinje mr. Sunčice Hajdarović

1. Osnovni podaci o kandidatkinji

Sunčica Hajdarović je rođena 11. 08. 1986. godine u Mostaru. Nakon završetka Opće gimnazije u Mostaru i Muzičke škole I i II stupnja Mostar, upisuje Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, na kojem diplomira 2009. godine. Od 01. 02. 2010. do 31. 10. 2010. godine zaposlena je kod advokata Nijaza Đulimana iz Mostara, na radnim poslovima advokatskog pripravika, nakon čega je od 2011. godine, zaposlena na Pravnom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, na poziciji asistenta na užoj naučnoj oblasti Krivično pravo.

Postdiplomski – magistarski studij na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici, Katedra za krivično pravo, završila je 2015. godine, odbranivši magistarski rad pod naslovom „Krivično djelo teške krađe u teoriji i praksi“, nakon čega je od 4. 11. 2015. godine izabrana je u zvanje višeg asistenta na užu naučnu oblast Krivično pravo i Krivično procesno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru.

Redovno objavljuje stručne i naučne radove iz oblasti krivičnog prava u relevantnim pravnim časopisima, učesnica je mnogobrojnih projekata kako u BiH, tako i onih sa međunarodnim karakterom, trenerica je Kluba „Džemal Bijedić“ koji je učesnik domaćih i međunarodnih takmičenja iz oblasti ljudskih prava. Također, od 2017. godine obavlja funkciju Sekretara Redakcije časopisa Revija za pravo i ekonomiju Pravnog fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru. Od 2018. godine obavlja poslove fakultetskog Erasmus+ KA 107 koordinatora za međunarodnu kreditnu mobilnost, te je boravila na dvije Erasmus+ K 107 razmjene nastavnog i administrativnog osoblja (Španija i Portugal) ispred Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru. U periodu od decembra 2018. do decembra 2019. članica je Stručnog tima za Odnose s javnošću Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, te obavlja sve aktivnosti vezane za promociju Pravnog fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić“.

Od stranih jezika govori engleski, španski i turski jezik.

2. Prikaz sadržaja doktorske disertacije

Predmet naučnog istraživanja doktorske disertacije je fokusiran na proučavanje jednog od najstarijih instituta krivičnog prava koji preko isključenja protupravnosti isključuje postojanje krivičnog djela, te na kažnjavanje učinitelja koji prekorače granice nužno potrebne odbrane prilikom odbijanja protupravnog napada od sebe ili od druge osobe. Također, predmet proučavanja je usmjeren

na eksplikaciju potrebe razdvajanja steničkih i asteničkih afekata prilikom zakonskog reguliranja ovog instituta, te proučavanje uzročno – posljedične veze između afektivnih stanja i prekoračenja granica nužne odbrane, te su na kraju disertacije dati prijedlozi de *lege ferenda* koji se tiču (ne)kažnjavanja učinitelja koji djelo počine u prekoračenju granica nužne odbrane, kao i prijedlozi koji se odnose na izmjenu zakonske definicije nužne odbrane u bosanskohercegovačkom krivičnom zakonodavstvu po uzoru na savremene krivične zakone.

Dakle, pitanja koja čine predmet istraživanja obrađena su sa više aspekata.

Istraživanje ove vrste predstavlja važan segment u razumijevanju instituta nužne odbrane kao jednog od najviše rasprostranjenih i najzanimljivijih osnova koji preko isključenja protupravnosti isključuju i postojanje krivičnog djela, kako u BiH, tako i u državama regiona, te u državama EU, kao i onim državama koje čine dio u anglosaksonskog pravnog sistema.

Konkretnije, ova doktorska disertacija daje odgovore na sljedeća pitanja/zadatke:

- Teorijski i praktično predstavlja i objašnjava institut nužne odbrane kao jedan od osnova koji preko isključenja protupravnosti isključuje postojanje krivičnog djela;
- Prikazuje ranija krivična zakonodavstva koja su regulisala institut nužne odbrane, te ih analizira u odnosu na važeće krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini;
- Daje sveobuhvatnu analizu zakonske regulative instituta nužne odbrane u uporednom pravu, te ih u objektivnoj analizi komparira sa našim teorijskim i praktičnim standardima, kako bi se identificirali ključni problemi, sličnosti i razlike, i kako bi se dala sveobuhvatna kritička analiza domaćeg zakonodavstva u pokušaju harmonizacije sa evropskim standardima;
- Predstavlja bitne elemente koji se odnose na institut nužne odbrane, a posebno dio koji se tiče prekoračenja granica nužne odbrane, te daje pregled objektivnih i subjektivnih okolnosti koje dovode do prekoračenja granica nužne odbrane;
- Pruža naučni uvid u rasprostranjenost i kompleksnost prekoračenja granica nužne odbrane;
- Definiše koncept intenzivnog i ekstenzivnog ekscesa;
- Definiše koncept putativne nužne odbrane;
- Konceptijski razrađuje i predstavlja moguća rješenja problema prekoračenja granica nužne odbrane;
- Teorijski i praktično objašnjava razlike između steničkog i asteničkog afekta;
- Na osnovu empirijskog istraživanja utvrđuje da li i u kojoj mjeri sudovi u BiH se susreću sa institutom prekoračenja granica nužne odbrane, te kakve stavove sudovi zauzimaju prilikom donošenja odluka u takvim predmetima;
- Analizira najčešće oblike krivičnih djela koje izvrši napadnuta osoba u prekoračenju granica nužne odbrane;

- Analizira ličnost napadnutog, koji izvrši krivično djelo u prekoračenju granica nužne odbrane (njegovo stanje svijesti);
- Analizira pitanje „srazmjernosti“ između napada i odbrane;
- Analizira odnos prekoračenja granica nužne odbrane sa drugim krivičnim djelima;
- Identifikuje ključne prepreke u efikasnoj primjeni važećeg zakonodavstva prilikom donošenja sudske odluke u slučajevima prekoračenja granica nužne odbrane;
- Podstiče interesovanje naučne i stručne javnosti na širu argumentovanu raspravu o ovoj temi

Ciljevi doktorske disertacije ostvareni su naučnim istraživanjem fokusiranim na elaboraciju poglavlja uz uvod i zaključak:

Prva glava

1. Općenito o osnovima koji isključuju postojanje krivičnog djela:

1.1. Krivičnopravni efekti djelovanja osnova isključenja protupravnosti; 1.2. Beznačajno djelo; 1.3. Nužna odbrana; 1.4. Krajnja nužda; 1.4.1. Opasnost i otklanjanje opasnosti kod krajnje nužde; 1.4.2. Prekoračenje granica krajnje nužde; 1.4.3. Odnos instituta krajnje nužde i nužne odbrane; 1.5. Apsolutna sila; 1.5.1. Krivičnopravni značaj sile i prijetnje; 1.6. Ostali osnovi koji isključuju postojanje krivičnog djela; 1.6.1. Djela učinjena u vršenju službene dužnosti; 1.6.2. Vojno ili službeno naređenje; 1.6.3. Pristanak povrijeđenog (oštećenog) na povredu; 1.6.4. Pristanak kod ljekarskih intervencija; 1.6.5. Vršenje roditeljskog prava.

2. Historijski razvoj instituta nužne odbrane:

2.1. Nužna odbrana u rimskom pravu; 2.2. Nužna odbrana u evropskokontinentalnom krivičnom pravu; 2.3. Nužna odbrana u anglosaksonskom krivičnom pravu; 2.3.1. Engleska; 2.3.2. Sjedinjene Američke Države; 2.4. Institut nužne odbrane u bivšoj Jugoslaviji i postratnom krivičnom pravu BiH; 2.4.1. Nužna odbrana u Krivičnom zakoniku Kraljevine Jugoslavije iz 1929. godine; 2.4.2. Nužna odbrana u Krivičnom zakoniku FNRJ iz 1951. godine sa njegovim izmjenama i dopunama (1959., 1962., 1965., 1967. i 1973. godine); 2.4.3. Nužna odbrana u Krivičnom zakoniku SFRJ iz 1976. godine; 2.4.4. Krivični zakon SRBiH iz 1977. godine; 2.4.5. Odredbe Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine iz 1998. godine, Krivičnog zakonika Republike Srpske iz 2000. godine i Brčko Distrikta BiH.

Druga glava

1. Zakonska regulativa instituta nužne odbrane u važećem krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine:

1.1. Krivični zakon Bosne i Hercegovine, 1.2. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine; 1.3. Krivični zakonik Republike Srpske; 1.4. Krivični zakon Brčko Distrikta.

2. Zakonska regulativa instituta nužne odbrane u uporednom pravu:

- 2.1. Uporednopravni aspekt instituta nužne odbrane u krivičnim zakonodavstvima država sa prostora bivše Jugoslavije; 2.1.1. Hrvatska, 2.1.2. Srbija; 2.1.3. Crna Gora; 2.1.4. Slovenija; 2.1.5. Makedonija; 2.2. Uporednopravni aspekt instituta nužne odbrane u krivičnim zakonodavstvima pojedinih država Zapadne Evrope; 2.2.1. Njemačka; 2.2.2. Austrija; 2.2.3. Švicarska; 2.3. Uporednopravni aspekt instituta nužne odbrane u krivičnim zakonodavstvima pojedinih skandinavskih država; 2.3.1. Norveška; 2.3.2. Švedska; 2.3.3. Danska.

Treća glava

1. Pozitivnopravni aspekti instituta nužne odbrane:

- 1.1. Pravna priroda nužne odbrane - načela opravdanja nužne odbrane; 1.2. Elementi nužne odbrane; 1.3. Pojam napada; 1.3.1. Protupravnost napada; 1.3.2. Uvjeti za postojanje napada; 1.4. Odbrana – odbijanje napada; 1.4.1. Uvjeti za postojanje odbrane; 1.4.2. Srazmjernost napada i odbrane kao uvjet za postojanje nužne odbrane; 1.4.3. Istovremenost napada i odbrane kao glavni uvjet za postojanje nužne odbrane.

2. Prekoračenje granica nužne odbrane:

- 2.1. Intenzivni eksces ili intenzivno prekoračenje granica nužne odbrane; 2.2. Stanje jake razdraženosti učinitelja; 2.3. Osnovna pitanja vezana uz afekte kao uvjete za priznavanje prekoračenja granica nužne odbrane; 2.3.1. Podjela afekata; 2.4. Pitanje uzročno – posljedične veze između asteničkog afekta i radnje učinjene u intenzivnom ekscesu; 2.5. Ekstenzivno prekoračenje granica nužne odbrane; 2.5.1. Prijevremeno ekstenzivno prekoračenje granica nužne odbrane – putativna nužna odbrana; 2.5.2. Naknadno ekstenzivno prekoračenje granica nužne odbrane; 2.5.3. Prostorno prekoračenje granica nužne odbrane.

3. Opće pretpostavke kažnjivosti krivičnog djela učinjenog u prekoračenju granica nužne odbrane:

- 3.1. Protupravnost djela učinjenog u prekoračenju granica nužne odbrane; 3.2. Krivica počinitelja koji je prekoračio granice nužne odbrane; 3.4. Pravni učinci prekoračenja granica nužne odbrane

4. Prekoračenje granica nužne odbrane i njen odnos sa drugim krivičnim djelima:

- 4.1. Prekoračenje granica nužne odbrane i krivično djelo ubistva na mah; 4.1.1. Sličnosti i razlike između ubistva na mah i prekoračenja granica nužne odbrane; 4.2. Prekoračenje granica nužne odbrane i krivično djelo nasilje u porodici; 4.2.1. Napad i odbrana u slučajevima nasilja u porodici; 4.2.2. Odnos prekoračenja granica nužne odbrane i krivičnog djela nasilja u porodici; 4.2.3. Ograničenje nužne odbrane među bračnim partnerima; 4.2.4. Primjena instituta nužne odbrane kod krivičnog djela nasilja u porodici u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine – uporednopravna analiza; 4.3. Prekoračenje granica nužne odbrane i prodiranje u tuđi stan i druge prostore; 4.3.1. „Castle“ i „stand your ground“ doktrine; 4.3.2. Odbrana doma u evropskokontinentalnom pravnom sistemu; 4.3.3. Upotreba smrtonosnih zamki i držanje oružja u odbrani imovine; 4.4. Prekoračenje granica nužne odbrane i obavljanje službene dužnosti; 4.4.1. Policijska ovlaštenja i upotreba sredstava prinude.

Četvrta glava

1. Osnovi isključenja protupravnosti u međunarodnom krivičnom pravu; 2. Uvodna razmatranja; 3. Nužna odbrana (samoodbrana); 4. Krajnja nužda i prinuda; 5. Naređenje pretpostavljenog; 6. Neuračunljivost i smanjena uračunljivost; 7. *Actiones libere in causa*; 8. Stvarna i pravna zabluda; 9. Vojna potreba

Peta glava

1. Istraživanje sudske prakse instituta nužne odbrane i prekoračenja granica nužne odbrane na području BiH u periodu od 2008. do 2018. godine

3. Opis postignutih rezultata

Prema savremenim shvatanjima država ima pravo i dužnost da štiti subjektivna prava građana i druge pravne vrijednosti od napada pojedinaca ili skupina koje te vrijednosti ugrožavaju ili povređuju. Nastali sukob između pojedinačnog i kolektivnog društvenog interesa može se riješiti samo primjenom pravne norme na odgovarajući način. Međutim, iako organizirana državna pravna zaštita datira još od ranih početaka državnih organizacija, nije oduvijek bilo tako.

Razvijanjem krivičnog prava kao posebne grane prava, razvijao se pojam krivičnog djela, i njegovih konstitutivnih elemenata, kao što su protupravnost, društvena opasnost, krivična odgovornost, radnja, posljedica, sankcija.

Za postojanje krivičnog djela, dakle, potrebno je da postoji djelo, tj. neka radnja koja se sastoji u činjenju ili nečinjenju (odnosno propuštanju da se nešto učini), i da je ta radnja dovela do zabranjene posljedice (do povrede zaštićenog dobra ili stvaranja opasnosti za to zaštićeno dobro). Pored radnje i posljedice potrebno je da postoji i društvena opasnost, što znači da je djelo opasno za određeno društvo u određeno vrijeme, te na kraju traži se da je djelo protupravno u smislu da se protivi nekoj pravnoj normi pravnog sistema određene države i da je to djelo kao krivično djelo previđeno u zakonu.

Međutim, postoje situacije u kojima sud može da ispita da li određeno ponašanje pojedinca u konkretnom slučaju, ispunjava sva obilježja određenog krivičnog djela, pa se preko količine nepravda izražene kroz stepen društvene opasnosti dovodi u pitanje i sama protupravnost, te se može postaviti pitanje da li se tu radi uopće o krivičnom djelu. Uzima se da krivičnog djela nema jer postoji neki osnov koji isključuje njegovo postojanje.

Problematika osnova isključenja protupravnosti spada u veoma dinamično područje krivičnog prava. U ovom dijelu krivičnog prava ima dosta otvorenih pitanja, te navođenje njihovog potpunog popisa je gotovo nemoguće. Društveni procesi su dinamični, i stalno smo svjedoci brzog napretka u mnogim društvenim segmentima. Zahvaljujući tome, ljudi dolaze u različite situacije u kojima mogu biti u sukobu različite pravne vrijednosti.

U domaćoj krivičnopravnoj teoriji je sporno da li i takvim situacijama za postojanje krivičnog djela nedostaje društvena opasnost ili protupravnost, ili i jedno i drugo. U literaturi se u tom smislu

govori o osnovima koji isključuju krivično djelo. Međutim, možemo zauzeti stav da krivičnog djela uopće nema ako postoji neki osnov koji dozvoljava takvo ponašanje zbog toga što taj osnov isključuje protupravnost.

Opći osnovi koji preko isključenja protupravnosti isključuju postojanje krivičnog djela se dijele u dvije grupe, u zavisnosti od toga da li su propisani u krivičnom zakonu ili prozilaze iz teorije, sudske prakse ili nekog drugog zakona. U našem krivičnom pravu u prvu grupu spadaju beznačajno djelo, nužna odbrana, krajnja nužda i apsolutna sila. Ova četiri navedena osnova koja preko isključenja protupravnosti isključuju postojanje krivičnog djela, se nalaze u općem dijelu krivičnog zakona, predstavljaju opće institute i nisu vezani za neko posebno krivično djelo. Za ova četiri instituta zajedničko je to što formalno postoje sva zakonom predviđena obilježja krivičnog djela, ali djelo ipak ne postoji. Pored ovih općih zakonskih osnova, postoje i posebni zakonski osnovi koji preko isključenja protupravnosti isključuju i postojanje krivičnog djela, a koji su predviđeni samo kod nekih krivičnih djela.

U ovoj doktorskoj disertaciji u fokusu teorijske eksplikacije i praktičnog istraživanja je institut nužne odbrane kao jedan od najstarijih instituta u ovoj oblasti prava, kojeg poznaju sve zemlje svijeta i spominje se u svim pravnim porecima kroz historiju, pa sve do danas, kao pojam i osnov za nekažnjavanje. Naime, još od pojave učenja krivičnih škola i Francuske revolucije (načelo *nullum crimen nulla poena sine lege* – Krivični zakonik iz 1791. godine), mnoge države Evrope donose nove krivične zakone, kojima su dotadašnje krivično pravo inovirale. Dolazi zatim do razvijanja evropskokontinentalnog (izvor prava je zakon) i anglosaksonskog pravnog sistema (izvor prava je sudska praksa). Većina zemalja i evropskokontinentalnog i anglosaksonskog pravnog sistema poznaju institut nužne odbrane, međutim, on nije formulisan na isti način, a nema ni isti krivičnopravni značaj.

Nužna odbrana je kolizija prava i neprava iz čega proizilazi i pravo na nužnu odbranu. Nužna odbrana, kao osnov koji isključuje postojanje krivičnog djela, obezbjeđuje zapravo ostvarenje načela zakonitosti i pravne sigurnosti, jer uz ispunjenje uvjeta koje propisuje zakon, učinitelj neće biti kažnjen bez obzira što je u konkretnom slučaju ostvareno obilježje bića krivičnog djela.

Sadržinski posmatrano, više je pitanja predstavljalo težište analize ove doktorske disertacije. Primarni predmet istraživanja ovog rada jeste institut nužne odbrane, te prekoračenje granica nužne odbrane, a zbog njegove praktične važnosti. U sklopu krivičnopravnog aspekta ovog instituta, težište je na krivičnopravnoj dimenziji problematike nastanka, razvoja i primjene instituta nužne odbrane, sa posebnim aspektom na prekoračenje njenih granica zbog jake razdraženosti ili straha izazvanog napadom, analizirajući sve njegove sličnosti i razlike u odnosu na uzore u uporednom pravu. Na početku samog rada dat je osvrt na ranija nacionalna krivična zakonodavstva u kojima je bio normiran institut nužne odbrane, razvijanje i uporedna analiza ovog instituta u evropskokontinentalnom i anglosaksonskom pravnom sistemu, kroz periode u bivšoj Jugoslaviji, preko analize krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, odnosno u njenim entitetima i Brčko Distriktu, te na kraju zakonskoj regulativi instituta nužne odbrane u uporednom pravu, što uključuje komparativnu analizu sa domaćim krivičnim zakonodavstvom.

U disertaciji je objašnjen *ratio legis* prekoračenja granica nužne odbrane zbog asteničkog afekta kao razloga za blaže kažnjavanje ili oslobađanje od kazne, te disertacija daje odgovore na moguća otvorena pitanja o praktičnoj primjeni ovog instituta. Doktorska disertacija daje prijedloge *de lege ferenda* o mogućim pojavnim oblicima prekoračenja granica nužne odbrane, te raspravlja o primjeni postojećih zakonskih odredbi u slučajevima ograničenja prava na nužnu odbranu i putativne nužne odbrane.

Jedan dio doktorske disertacije se odnosi na rezultate empirijskog istraživanja instituta nužne odbrane, odnosno prekoračenja njenih granica, na teritoriji Bosne i Hercegovine u periodu od 1.1.2008. godine do 31.12.2018. godine. Dakle, disertacija obrađuje institut nužne odbrane na jednom lokalitetu čijom analizom su definisani specifični faktori, sociološki, ekonomski i urbani, što daje polaznu osnovu za poređenje među kantonima u Bosni i Hercegovini, kao i poređenje sa drugim državama, posebno sa državama regiona. Na osnovu ovog istraživanja disertacijom se ukazalo na probleme s kojima se susreće sudska praksa prilikom donošenja odluka koje se tiču granica nužne odbrane.

U sklopu istraživanja dat je fokus na razloge na strani napada i na strani odbrane kojima se rukovodio tužilac kada je odlučivao o obustavljanju istrage zbog utvrđenja da je došlo do primjene instituta nužne odbrane. Što se tiče napada, koji je prethodio odbrani, poseban akcenat je stavljen na to kada, kako, čime i zašto je napad uslijedio, kao i na čin odbrane (kada, kako i čime se branio napadnuti), te ukoliko je došlo do prekoračenja granica nužne odbrane, istraživanje je ponudilo odgovor i na koji način su granice nužne odbrane prekoračene.

Afektivno stanje (astenički i stenički afekti) u kojem je djelo izvršeno, kod prekoračenja granica nužne odbrane, je posebni aspekt, koji je kao takav analiziran u sklopu doktorske disertacije (jaka razdraženost ili strah izazvan napadom). U tom smislu obrađene su i odredbe pojedinih država Evropske unije, kako bi se utvrdilo stanje u tim državama kada je u pitanju zakonsko regulisanje prekoračenja granica nužne odbrane, te disertacija nudi smjernice za harmonizaciju krivičnog zakonodavstva BiH sa krivičnim zakonodavstvom država EU.

Poseban osvrt je dat na napadnutu osobu koja je svojom odbranom štitila neko svoje ili tuđe pravno dobro, tzv. nužna pomoć.

Disertacija se također bavi i uporednopravnom analizom unutar evropskokontinentalnog pravnog sistema, tako i analizom između kontinentalnog i anglosaksonskog pravnog sistema, te i o pitanjima osnova isključenja protupravnosti preko kojih se isključuje postojanje krivičnog djela, u međunarodnom krivičnom pravu, kao i pitanjima prekoračenja granica nužne odbrane i nekih drugih krivičnih djela.

Dakle, pitanja koja čine predmet istraživanja obrađena su sa više aspekata. U prvom redu, to je normativni aspekt, u okviru kojeg je svako od navedenih pitanja analizirano kako sa aspekta pozitivnih krivičnih pravnih normi u Bosni i Hercegovini, tako i relevantnog komparativnog krivičnog zakonodavstva i stepena njihove međusobne usaglašenosti. Poseban cilj analize (koji je postignut) jeste ocjena usklađenosti odredaba o nužnoj odbrani i prekoračenju granica nužne odbrane, unutar postojećih propisa u BiH, te identifikacija onih elemenata unutar tih propisa sa propisima na evropskom nivou.

Zatim, istraživanje koje je sprovedeno za potrebe ove disertacije se bavilo i psihološkim aspektom ličnosti učinitelja djela u prekoračenju granica nužne odbrane, jer preko psihološkog aspekta treba da se ispita struktura ličnosti učinitelja, odnosno da se ispita koji su to afekti (stanja svijesti) koji otežavaju normalno oblikovanje volje i dovode do krivnje učinitelja.

Istraživanje ove vrste predstavlja važan segment u razumijevanju instituta nužne odbrane kao jednog od najviše rasprostranjenih i najzanimljivijih osnova koji preko isključenja protupravnosti isključuju i postojanje krivičnog djela, kako u BiH, tako i u državama regiona, te u državama EU, kao i onim državama koje čine dio u anglosaksonskog pravnog sistema.

Na osnovu teorijskog proučavanja instituta nužne odbrane, kao i dobivenim empirijskim rezultatima istraživanja, u cijelosti je potvrđena opća (generalna) hipoteza koja glasi:

Prekoračenje granica nužne odbrane predstavlja jedno od najspornijih pitanja vezanih za institut nužne odbrane, pogotovo s obzirom na činjenicu da bosanskohercegovačko zakonodavstvo ne prati moderne krivičnopravne trendove, i ne razdvaja steničke i asteničke afekte, nego predviđa da se učinilac koji je prekoračio granice nužne odbrane zbog jake razdraženosti (stenički afekt koji ukazuje na snagu i agresivnost) ili straha (astenički afekt koji ukazuje na slabost učinioca) izazvanog napadom, može osloboditi od kazne (opći fakultativni osnov za oslobađanje od kazne), umjesto da kod postojanja asteničkog afekta predvidi da sud mora učinioca osloboditi od kazne (opći obligatorni osnov za oslobađanje od kazne), zbog toga što je došlo do isključenja krivice kao subjektivnog elementa bića krivičnog djela.

4. Uporedna analiza rezultata istraživanja sa podacima iz literature

Iako je riječ o jednom od najstarijih instituta krivičnog prava, nužna odbrana, kao institut koji preko isključenja protupravnosti isključuje i postojanje krivičnog djela, nije dovoljno obrađena u bosanskohercegovačkoj teoriji. Uvidom u dostupnu bibliografsku građu evidentno je da je literatura koja tretira institut nužne odbrane na sistematski i sveobuhvatan način oskudna. Fragmentarna teoretska obrada ovog instituta je prisutna u sklopu tematskih cjelina koja interpretiraju uglavnom samo zakonska rješenja, ne dovodeći ih u kontekst problema i poteškoća njegove praktične realizacije. Institutu nužne odbrane nije poklonjena zaslužena pažnja u našoj krivičnopravnoj teoriji. Materija ovog krivičnopravnog instituta je obrađena i u određenom broju naučnih radova, ali jedan cjelovit, sistematski pristup je izostao.

Naime, bitno je napomenuti da u pravnoj teoriji postoje različita mišljenja o institutu nužne odbrane. Prema nekim autorima, ona isključuje samo kažnjivost, prema drugima samo krivicu, prema trećima isključuje društvenu opasnost, ali ne i protupravnost. Međutim, najveći broj današnjih autora prihvata stanovište koje je zastupljeno i u našem zakonu prema kojem nužna odbrana preko isključenja protupravnosti isključuje krivično djelo u potpunosti. Kao što možemo vidjeti, institut nužne odbrane je prema samim teorijskim poimanjima zanimljiv za izučavanje, a dalje i prema zakonskim rješenjima koja su različita kada se posmatraju evropskokontinentalni i anglosaksonski pravni sistem. Također, bitan segment instituta nužne odbrane jeste i pojam prekoračenja granice nužne odbrane, koji je

različito zakonski određen u zemljama Evrope. Zbog toga smatramo da je teoretska i praktična obrada instituta nužne odbrane, koja je bila predmet samostalne naučne obrade u ovoj doktorskoj disertaciji, višestruko korisna.

5. Objavljeni i saopšteni rezultati koji čine dio doktorske disertacije

Sadržaji doktorske disertacije prezentirani su u sljedećim radovima:

- **Hajdarović, S.**, „Institut nužne odbrane u bosanskohercegovačkom i evropskom krivičnom zakonodavstvu – pravci harmonizacije“; Revija za pravo i ekonomiju, Godina 20, Broj 1, Mostar, 2019
- **Hajdarović, S.**, „Nužna odbrana u slučajevima nasilja u porodici“, Zbornik radova Dani porodičnog prava „Zaštita prava čovjeka kao pokretač razvoja porodičnog prava“, Godina VII, Broj 7, 2019.
- **Hajdarović, S.**, „Historijski razvoj instituta nužne odbrane“, Revija za pravo i ekonomiju, Godina 21, broj 1/2020

6. Zaključak s obrazloženjem naučnog doprinosa doktorske disertacije

Teorijskom eksplikacijom i elaboracijom instituta nužne odbrane u doktorskoj disertaciji pod nazivom „Institut nužne odbrane u bosanskohercegovačkom i uporednom zakonodavstvu i praksi“, kandidatkinje mr. Sunčice Hajdarović, postavljeni su temelji za istraživanje problema koji se svakodnevno javljaju u praksi, te davanje rješenja za efikasnije funkcionisanje pravosuđa kada je u pitanju ovaj institut. U empirijskom smislu istraživanje sudske prakse je utvrdilo razloge postojećeg stanja, te faktore koji utiču na to stanje. Također, identificirala su se područja u kojima su moguća poboljšanja i dale preporuke za razvoj relevantnog pravnog okvira, zakonodavnih i praktičnih rješenja.

Istraživanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini, pa tako ni u njenim entitetima ni kantonima, nije nimalo jednostavan zadatak, ne samo zbog prirode ovog društvenog fenomena, nego i zbog nepostojanja takvih baza podataka u Bosni i Hercegovini koje bi na jedinstven način dale podatke o kriminalitetu i omogućile praćenje njegovih promjena u kvanitativnom i kvalitativnom smislu. Iz tog razloga, rezultati ovog istraživanja mogu imati široku primjenu za predstavnike pravosuđa, kako bi imali bolji uvid u problematiku vezanu za institut nužne odbrane, koja se eventualno javlja u praktičnom radu. Istraživanje je značajno i za univerzitete, pri obrazovanju i osposobljavanju studenata pravnih fakulteta, dakle, za sve one koji educiraju buduće sudije, tužioce, advokate i dr., koji će ta znanja primjenjivati u praksi. Rezultati se mogu koristiti za dalja istraživanja iz ove oblasti, naročito na području Bosne i Hercegovine, ali i ostalih zemalja u regiji i šire, kao i za vladine ustanove i ministarstva, prilikom izrade i donošenja relevantnih odluka, strategija i preduzimanja konkretnih mjera kriminalne politike u cilju stvaranja stimulativnog ambijenta za efikasnu borbu protiv kriminala. Sistematizovanje i objedinjavanje teorijskih i praktičnih spoznaja do kojih se došlo ovim istraživanjem, značajno će doprinijeti aktueliziranju i naučnom rasvjetljavanju instituta koji isključuju postojanje krivičnog djela.

Shodno navedenom, a imajući u vidu kako naučni i stručni doprinos, tako i značaj za primjenu u praksi, Komisija je mišljenja da je predstavljeni rad kandidatkinje mr. Sunčice Hajdarović disertabilan, te se preporučuje za provođenje dalje procedure i usmenu odbranu disertacije.

Komisija:

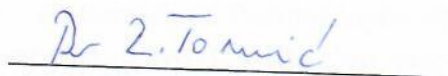
Mostar/Sarajevo, 3.3.2021.

1. Prof. dr. Hajrija Sijerčić – Čolić

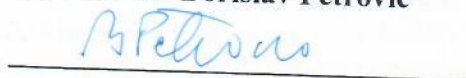
---

2. Prof. dr. Zvonimir Tomić

---

3. Prof. dr. Borislav Petrović
